

*Кольцова О. С.,**аспірант кафедри іноземних мов професійного спілкування
Міжнародного гуманітарного університету*

МОДЕЛЮВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО КОНЦЕПТУ 'SURPRISE' В АНГЛІЙСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Анотація. У статті здійснено лінгвістичне моделювання емоційного концепту 'Surprise' в англійській фразеології, яке включає опис його поняттєвого складника (шляхом аналізу основних словникових дефініцій імені досліджуваного концепту) та тематико-ідеографічне структурування англійськомовного фразеологічного матеріалу, що вербалізує в комунікації зазначений емоційний концепт. Виявлено, що поняттєвий складник емоційного концепту 'Surprise' у сучасній англійській мові – це те, чого людина не чекає, на що не сподівається; несподівані подія, обставина, подарунок та ін. Ядро емоційного концепту 'Surprise' формує фразеосемантична група «Здивування, несподіванка» (фразеологізми, які образно позначають у комунікації англійськомовних мовців об'єкт сильного (зокрема несподіваного) здивування, позитивні / негативні почуття, яке воно тягне за собою тощо). Напівпериферію емоційного концепту 'Surprise' формують 5 фразеосемантичних груп: «Шок, потрясіння», що репрезентує стан шоку – інколи дуже сильного, супроводжуваного переляком, смутком тощо; «Несподівана ситуація», яка описує несподіване здивування і намагання з ним впоратися; «Інформація, у яку важко повірити, підозра», що репрезентує факт, відомості, інформацію, слова, які викликають подив, шок, злість тощо; «Відкриття, усвідомлення нового», яка образно унаочнює в мовленні емоцію здивування, що виникає від зіткнення з чимось новим, невідомим; «Переконання у правдивості сказаного», яка описує впевненість / невпевненість у сказаному, що попередньо викликало подив. Периферію емоційного концепту 'Surprise' утворюють 4 фразеосемантичні групи: «Суспільний інтерес, сенсації», що репрезентує факт, подію, інформацію, шоковую і важливу для суспільства в цілому; «Захоплення, інтерес», яка образно позначає щось, що захоплює в позитивному / драгівливому сенсі; «Надмірна увага, несподівана популярність», що описує об'єкт надмірної уваги й здивування; «Опис якостей», що позначає особу, яка викликає емоцію здивування, захоплення, шоку тощо.

Ключові слова: англійська фразеологія, емоційний концепт 'Surprise', моделювання, фразеосемантична група.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку гуманітарних наук (2-е десятиліття XXI ст. – до сьогодні) презентує різноаспектне вивчення емоційних концептів з актуалізацією комунікативної специфіки, структурної організації та питання кодування емоційного концепту. У рамках опрацювання теоретичних проблем когнітивної лінгвістики сучасні науковці констатують, що сутність емоційних концептів неможливо зрозуміти без залучення психологічних знань про особистість та її емоційну сферу, оскільки мовлення є не лише інструментом культури, але й інструментом емоцій. Емоції є специфічною формою ставлення людини до світу. Думки й емоції зливаються

під час комунікативної діяльності, при цьому емоції часто преважують. Кожна мовленнєва особистість, незалежно від культурних відмінностей, переживає одні і ті самі базові емоції, і це споріднює людей різних культур. Розглядаючи сутність емоційної картини світу, акцентують увагу на поняттях-корелятах, які по-різному пов'язані з емоціями, що дає змогу говорити про існування емоційних понять, які в свою чергу фіксуються в емоційній картині світу мовця. На вербальному рівні ці поняття упаковуються в форму лексичних та фразеологічних одиниць, які, будучи вербальними корелятами вихідних понять, викликають у комунікативній особистості певний спектр емоцій, здійснюючи у такий спосіб мовну реалізацію емоційної картини світу мовця. Ці ж емоційні поняття (репрезентовані в нашому дослідженні за допомогою англійськомовних фразеологічних одиниць) є засобом моделювання того чи того емоційного концепту. Наразі існує нагальна наукова потреба виявлення, структурування й опису фундаментальних емоційних концептів різних мов, англійської зокрема.

Аналіз останніх досліджень. В останні роки з'явилося кілька цікавих мовознавчих праць, присвячених моделюванню, структурній організації емоційних концептів. Так, Ю. Шамаєва зауважує, що концепт емоції охоплює «всєбічне знання / відчуття експерієнцером емоційного смислу та постає як сукупність асоціацій, що формується на перетині гетерогенних чинників, які характеризують емоційно / емоціогенно взаємодіючих суб'єктів як членів певної лінгвокультурної спільноти» [1, с. 188]. Доцільним дослідниця вбачає моделювати емоційний концепт як багатовимірне інтегративне культурно-евристичне ментально-афективне утворення, структура якого охоплює поняттєву (що відбиває ознакову та дефініційну специфіку концепту), образну (що фіксує концептуальні метафори, які підтримують концепт у мовній свідомості експерієнцера), значущісну (детерміновану місцем концепту у системі мови) та валоративну складові, у вигляді поля, яке включає в себе чуттєво-образне ядро, базовий шар (співвіднесений з поняттєвою складовою емоційного концепту) та периферію (співвіднесеною з його образним компонентом).

О. Малярчук позиціонує емоційний концепт як різновид культурного концепту, що зберігає всі його ознаки, але відрізняється додатковими емотивними й ціннісними характеристиками. У його основі лежить оцінювання як онтологічна властивість людини, яка не може у своїй пізнавальній діяльності не оцінювати довкілля [2, с. 133]. Здобутком цієї концепції є актуалізація питання кодування. Так, емоційний концепт являє собою глобальну розумову одиницю, що кодується в людській свідомості одиницями універсального предметного коду. В основі цього коду можуть лежати індивідуальні та універсальні

(етнічні) почуттєві образи. Емоційний концепт постає у дослідженні як «ментальна одиниця високого ступеня абстракції, що виконує функцію метапсихічної регуляції та відображає в мовній свідомості багатовіковий досвід інтроспекції етносу у вигляді загально універсальних і культурно-специфічних уявлень про емоційні переживання, що інтегрує в собі мовна, концептуальна та емоційна картини світу» [Там само, с. 132].

В. Марченко та Р. Хмельницький опрацьовують питання рівневої репрезентації емоційних концептів і наголошують, що в мові емоційні концепти реалізуювані на фонетичному, морфологічному (граматичному), лексичному та стилістичному рівнях [3]. Так, а) на фонетичному рівні емоційні концепти виражаються за допомогою звукового повторення, імітації звуків природи для створення емоційного ефекту, особливих інтонацій, пауз, наголосів, ритмів чи римування, використання графону, емоційної інтонації та наголосу, багатозначних пауз, шрифтового виділення, потрошеного знаку оклику; б) на морфологічному рівні емоційні концепти виражаються суфіксами, які сприяють виникненню позитивної чи негативної оцінки, а також такими граматичними дескрипторами, як повтори, інверсія, окличні речення; в) на лексичному рівні емоційні концепти представлені субстантивними, ад'єктивними, адвербіальними та дієслівними прямими номінаціями; г) серед стилістичних засобів можна відзначити метафори, образне порівняння й епітети тощо.

Проблему структурної організації емоційного концепту заторує О. Гіряк. Так, у структуру емоційного концепту входять споріднені концепти, які є емоційними концептами особливого роду: емоційні стани, емоційні стосунки, емоційні реакції, які складають мінімальний концептуальний зміст емоційної категорії (наприклад, для гніву спорідненим буде концепт «прагнення вчинити будь-яку дію», «бажання помститися» тощо). Система когнітивних сценаріїв здебільшого містить один прототипний сценарій, який подає концепт так, як він звичайно, типово існує в буденній свідомості, і ряд відступів від прототипного сценарію, тобто непродумані сценарії емоцій, наявні у свідомості носіїв мови [4, с. 31].

І. Гарбера розкриває проблему вербальної репрезентації емоцій у сфері конфліктної комунікації з позиції зіставних досліджень [5]; визначає специфіку емоції гніву, характерної для конфліктної комунікації, на матеріалі української та англійської фразеології; виявляє спільні й відмінні риси фразеологічної вербалізації емоції гніву на матеріалі двох різноструктурних мов тощо.

Для нашого дослідження релевантними ознаками емоційного концепту постають такі: емоційний концепт – це компонент емоційної картини світу; емоційний концепт – це багатовимірне інтегративне культурно-евристичне ментально-афективне утворення; емоційний концепт – це складний динамічний структурно-смысловий конструкт: поняття, образ (грунтований на асоціації), культурна цінність; емоційний концепт – це типований синтез результатів емоційно-пізнавальної діяльності мовця (базові (макро)концепти) / суб'єктивна інтерпретація та регламентація чуттєвого досвіду індивіда (похідні (мікро)концепти); ядро емоційного концепту – сама емоція / універсальне поняття емоції / оцінювання; універсальність (відкритість для переживання людини незалежно від культурних параметрів) + детермінованість соціо-культурно-психологічними характеристиками (традиціями, звичаями,

вдачею, особливостями побуту, стереотипами мислення, моделями поведінки (прототиповою моделлю поведінки), комунікативними сценарієм, ситуацією); високий ступінь абстракції; кодування одиницями універсального коду; вербальна / невербальна семіотична експлікація; різний характер мовної концептуалізації (емоційні концепти можуть називатися, описуватися і виражатися за допомогою мовних знаків); структурно-смыслова лексична і / або фразеологічна вербалізація; реалізація на фонетичному, морфологічному (граматичному), лексичному та стилістичному рівнях; виконує функцію метапсихічної регуляції і відображає багатовіковий досвід інтроспекції етносу у вигляді загальноуніверсальних і культурно-специфічних уявлень про емоційні переживання; зберігає досвід етнокультурного, соціокультурного та індивідуального характеру.

Мета статті. Метою нашої розвідки є лінгвістичне моделювання емоційного концепту 'Surprise' в англійській фразеології, яке включає опис його поняттєвого складника (шляхом аналізу основних словникових дефініцій імені досліджуваного концепту) та тематико-ідеографічне структурування англійськомовного фразеологічного матеріалу, що вербалізує в комунікації зазначений емоційний концепт.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття емоційного концепту 'Surprise' формують такі дефініції в сучасних тлумачних словниках англійської мови: 1) an unexpected event; the feeling caused by something unexpected happening (Cambridge Dictionary: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/surprise?q=Surprise>); 2) to cause to feel amazement or wonder; to encounter or discover unexpectedly or suddenly; to capture or assault suddenly and without warning; to present with something unexpected, such as a gift; (foll by into) to provoke (someone) to unintended action by a trick, etc. (Collins English Dictionary: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/surprise>); 3) an unexpected or unusual event; the feeling you have when something unexpected or unusual happens; an unexpected present, trip etc. which you give to someone or organize for them, often on a special occasion; the use of methods which are intended to cause surprise (Longman Dictionary of Contemporary English: <https://www.ldoceonline.com/dictionary/surprise>). Отже, узагальнене розуміння емоційного концепту 'Surprise' у сучасній англійській мові – те, чого людина не чекає, на що не сподівається; несподівані подія, обставина, подарунок та ін.

Ядро емоційного концепту 'Surprise' формує ФСГ «Здивування, несподіванка», об'єднуючи 25 ФО, які образно позначають у комунікації англійськомовних мовців об'єкт сильного (зокрема несподіваного) здивування, позитивні / негативні почуття, яке воно тягне за собою тощо: (*Well*) *what do you know!* 'something that you say when you are surprised by a piece of information' / 'щось, що ви говорите, коли вас здивувала якась інформація'; *a bolt from (out of) the blue* 'something that you do not expect to happen and that surprises you very much' / 'щось, чого ви не очікували і що вас дуже здивувало'; *be lost for words* 'to be unable to speak because you are so surprised' / 'не мати змоги говорити, тому що ви дуже здивовані'; *be nothing short of astonishing / miraculous etc.* 'to be totally astonishing, miraculous, etc.' / 'бути абсолютно дивовижним, чудодійним тощо'; *can't believe your ears* 'if you can't believe your ears, you are very surprised at something that someone tells you' / 'якщо ви не вірите своїм вухам, ви дуже здивовані чимось, що вам говорять'; *catch your breath* 'to stop breathing for a moment because something

surprises or frightens you' / 'перестати дихати на мить, тому що щось вас здивувало або налякало'; *cop it sweet* 'to be lucky in a way that you did not expect' / 'пощастило так, як ви не очікували'; *couldn't believe your eyes* 'if you say that you couldn't believe your eyes when you saw something, you mean that you were very surprised by it' / 'якщо ви говорите, що не повірили своїм очам, коли побачили щось, це означає, що ви були дуже здивовані цим'; *do a double take* 'to look at something or someone twice because you are so surprised at what you have seen' / 'дивитися на щось або когось двічі, тому що ви дуже здивовані побаченням'; *Get a load of that!* 'something that you say when you are very surprised by something, or to show approval' / 'щось, що ви говорите, коли ви дуже здивовані чимось, або щоб показати схвалення'; *get an eyeful* 'to clearly see someone or something that is surprising' / 'чітко бачити когось або щось, що викликає здивування'; *have to be seen to be believed* 'if something has to be seen to be believed, it is so surprising or shocking that it is difficult to believe' / 'якщо щось потрібно побачити, щоб повірити, то воно настільки дивовижне або шокує, що в це важко повірити'; *How time flies!* 'something that you say which means that time passes very quickly, often so quickly that you are surprised' / 'щось, що ви говорите, що означає, що час минає дуже швидко, часто так швидко, що ви дивуєтесь'; *I ask you!* 'something that you say in order to show your surprise or anger at something someone has done' / 'щось, що ви говорите, щоб показати своє здивування або гнів з приводу чогось, що хтось зробив'; *I'll be a monkey's uncle!* 'something that you say when you are very surprised' / 'щось, що ви говорите, коли дуже здивовані'; *I'll eat my hat* 'if you say you will eat your hat if something happens or does not happen, you mean you will be very surprised if it happens or does not happen' / 'якщо ви говорите, що «з'їсте свого капелюха», якщо щось станеться або не станеться, ви маєте на увазі, що будете дуже здивовані, якщо це станеться або не станеться'; *lo and behold* 'something that you say when you tell someone about something surprising that happened' / 'щось, що ви говорите, коли розповідаєте комусь про щось дивовижне, що сталося'; *nearly fall off your chair* 'to be very surprised about something' / 'бути дуже здивованим чимось'; *No way!* 'something that you say when someone says something that is very surprising' / 'щось, що ви говорите, коли хтось говорить щось дуже несподіване'; *pull a rabbit out of the hat* 'to surprise everyone by suddenly doing something that shows a lot of skill, often in order to solve a problem' / 'здивувати всіх, раптово зробивши щось, що демонструє велику майстерність, часто для того, щоб вирішити проблему'; *sb's face is a picture* 'if someone's face is a picture, their face shows that they are very surprised or angry' / 'якщо «чиєсь обличчя – це картина», його обличчя показує, що він дуже здивований або розлючений'; *That's a new one on me!* 'something that you say when someone has just told you about a surprising fact or idea that you have never heard before' / 'щось, що ви говорите, коли хтось щойно розповів вам про дивовижний факт або ідею, про яку ви ніколи раніше не чули'; *That's news to me* 'something that you say to someone when they have just told you a piece of information that surprises you' / 'щось, що ви говорите комусь, коли він щойно повідомив вам інформацію, яка вас здивувала'; *You could have heard a pin drop* 'something that you say in order to describe a situation where there was complete silence, especially because people were very interested or very surprised by what was happening' / 'щось, що ви говорите, щоб описати ситуацію, коли

панувала повна тиша, особливо тому, що люди були дуже зацікавлені або дуже здивовані тим, що відбувалося'; *You're joking!* 'something that you say when you are very surprised by what someone has just told you' / 'щось, що ви говорите, коли дуже здивовані тим, що вам щойно сказали'.

Напівпериферію емоційного концепту 'Surprise' формують:

1) ФСГ «Шок, потрясіння» (16 ФО), що репрезентує стан шоку – інколи дуже сильного, супроводжуваного переляком, смутком тощо: *a rude awakening* 'if you have a rude awakening, you have a severe shock when you discover the truth of a situation' / 'якщо у вас «грубе пробудження», ви відчуваєте сильний шок, коли дізнаєтеся правду про ситуацію'; *be like a deer / rabbit caught in the headlights* 'to be so frightened or surprised that you cannot move or think' / 'бути настільки наляканим або здивованим, що не можеш рухатися або думати'; *blow your mind* 'if something blows your mind, you find it extremely surprising and exciting' / 'якщо щось вражає вас, ви знаходите це надзвичайно дивовижним і захоплюючим'; *catch sb cold* 'to surprise someone with an event, a question, or a piece of news they are not expecting' / 'здивувати когось подією, питанням або новиною, якої він не очікував'; *curl sb's hair (make sb's hair curl)* 'to frighten or shock someone' / 'налякати або шокувати когось'; *down-and-dirty* 'something that is down-and-dirty is shocking, often because it is connected with sex' / 'шокує те, що є непристойним і брудним, часто тому, що воно пов'язане з сексом'; *feel / go hot and cold (all over)* 'to feel that your body is hot and cold at the same time, because you have had a shock' / 'відчувати, що ваше тіло гаряче і холодне одночасно, тому що ви пережили шок'; *hit sb like a ton of bricks* 'to surprise or shock someone very much' / 'дуже здивувати або шокувати когось'; *hit sb right between the eyes* 'if something hits someone between the eyes, it shocks them' / 'якщо щось потрапляє комусь між очей, це шокує його'; *I've never felt / heard / seen etc. sth in all my born days!* 'something that you say when you are shocked or very surprised by something' / 'щось, що ви говорите, коли ви шоковані або дуже здивовані чимось'; *knock sb for six* 'to surprise and upset someone a lot' / 'сильно здивувати і засмутити когось'; *knock sb sideways* 'to surprise, confuse or upset someone very much' / 'дуже здивувати, збентежити або засмутити когось'; *make sb's toes curl (curl sb's toes)* 'to frighten or shock someone' / 'налякати або шокувати когось'; *nearly jump out of your skin* 'if you nearly jump out of your skin when something happens, it makes you feel very surprised or shocked' / 'якщо ви «ледь не вистрибуєте зі своєї шкіри», коли щось трапляється, це викликає у вас почуття великого здивування або шоку'; *raise (a few) eyebrows* 'to shock or surprise people' / 'шокувати або дивувати людей'; *stop (sb) in their tracks* 'if something stops someone in their tracks, or if they stop in their tracks, they suddenly stop what they are doing because they are so surprised' / 'якщо щось зупиняє когось на їхньому шляху, або якщо вони зупиняються на їхньому шляху, вони раптово припиняють те, що роблять, тому що вони дуже здивовані';

2) ФСГ «Несподівана ситуація» (11 ФО), яка описує несподіване здивування і намагання з ним впоратися: *catch / take sb off guard* 'to surprise someone by doing or saying something they were not expecting' / 'здивувати когось, зробивши або сказавши щось, чого він не очікував'; *give sb pause (for thought)* 'if something gives you pause, it is surprising or worrying and it makes you think more carefully about something' / 'якщо щось змушує вас зупинитися, це викликає здивування або занепокоєння

і змушує вас ретельніше про щось подумати»; *not know what hit you* 'to feel very shocked and confused because something, usually something bad, happens to you suddenly when you were not expecting it' / 'відчувати себе дуже шокованим і розгубленим через те, що щось, зазвичай щось погане, трапляється з вами несподівано, коли ви цього не очікували'; *pull sb up short* 'if something pulls someone up short, they suddenly stop what they are doing, especially because they are very surprised' / 'якщо когось щось зачепило, він раптово припиняє те, що робить, особливо тому, що дуже здивований'; *Son of a gun!* 'something that you say in order to show that you are very surprised and shocked' / 'щось, що ви говорите, щоб показати, що ви дуже здивовані і шоковані'; *Stone the crows!* 'something that you say in order to show that you are very surprised' / 'щось, що ви говорите, щоб показати, що ви дуже здивовані'; *take the wind out of sb's sails* 'to make someone feel less confident or less determined to do something, usually by saying or doing something that they are not expecting' / 'змусити когось почуватися менш впевнено або менш рішуче робити щось, зазвичай кажучи або роблячи щось, чого він не очікує'; *That beats all!* 'something that you say when something has surprised you, or you find something hard to believe' / 'щось, що ви говорите, коли щось вас здивувало або у щось важко повірити'; *That's / There's one (a turn-up) for the books.* 'something that you say when something strange or surprising happens' / 'щось, що ви говорите, коли трапляється щось дивне або несподіване'; *throw (sb) a curve (ball)* 'to surprise someone with something that is difficult or unpleasant to deal with' / 'здивувати когось чимось, з чим важко або неприємно мати справу'; *What / Why / Who etc. the blazes* 'if you start a question with what / who / why etc. the blazes, you show that you are very surprised or angry about the thing you are asking about' / 'якщо ви починаєте питання зі слів що / хто / чому тощо, ви показуєте, що ви дуже здивовані або роздратовані тим, про що запитуете';

3) ФСГ «Інформація, у яку важко повірити, підозра» (10 ФО), що репрезентує факт, відомості, інформацію, слова, які викликають подив, шок, злість тощо: *a pig in a poke* 'something that you buy or accept without first seeing it or knowing what it is like, with the result that it might not be what you want' / 'щось, що ви купуєте або приймаєте, не побачивши або не знаючи, що це таке, в результаті чого це може виявитися не тим, чого ви хотіли'; *Don't give me that!* 'something that you say when you do not believe an explanation that someone has given you' / 'щось, що ви говорите, коли не вірите поясненню, яке хтось вам дав'; *Get away with you!* 'something that you say when someone says something that is silly, surprising or not true' / 'щось, що ви говорите, коли хтось говорить щось безглузде, дивовижне або неправдиве'; *Give me / us a break!* 'something that you say when you do not believe what someone has just said' / 'щось, що ви говорите, коли не вірите в те, що хтось щойно сказав'; *Gordon Bennett!* 'something that you say when you are surprised, shocked, or angry' / 'щось, що ви говорите, коли ви здивовані, шоковані або злі'; *My arse!* 'something that you say after repeating something someone has just said, in order to show that you do not believe it' / 'щось, що ви говорите після повторення того, що хтось щойно сказав, щоб показати, що ви в це не вірите'; *My foot!* 'something that you say after repeating something someone has just said, in order to show that you do not believe it' / 'щось, що ви говорите після повторення того, що хтось щойно сказав, щоб показати, що ви в це не вірите'; *Pig's arse!* 'something

that you say when you do not believe what someone has just told you' / 'щось, що ви говорите, коли не вірите в те, що вам щойно сказали'; *Pull the other leg / one (it's got bells on)!* 'something that you say in order to tell someone that you do not believe what they have just said' / 'щось, що ви говорите, щоб сказати комусь, що ви не вірите в те, що він щойно сказав'; *Tell me another (one)!* 'something that you say when you do not believe what someone has just said' / 'щось, що ви говорите, коли не вірите в те, що хтось щойно сказав';

4) ФСГ «Відкриття, усвідомлення нового» (8 ФО), яка образно уявляє в мовленні емоцію здивування, що виникає від зіткнення з чимось новим, невідомим: *a culture shock* 'feelings of being confused or surprised that you have when you are in a country or social group that is very different from your own' / 'почуття розгубленості або здивування, які виникають у вас, коли ви перебуваєте у країні або соціальній групі, яка дуже відрізняється від вашої власної'; *an eye-opener* 'a surprising experience that you learn something new from' / 'вражаючий досвід, з якого ви дізнаєтеся щось нове'; *bring / pull sb up with a start* 'if something that someone says brings you up with a start, it surprises you and often causes you to suddenly stop what you were doing' / 'якщо щось, сказане кимось, викликає у вас відразу, це дивує вас і часто змушує вас раптово припинити те, що ви робили'; *Out of the mouths of babes (and sucklings)* 'something that you say when a small child says something that surprises you because it shows an adult's wisdom and understanding of a situation' / 'щось, що ви говорите, коли маленька дитина говорить щось, що вас дивує, бо демонструє мудрість і розуміння ситуації дорослою людиною'; *run riot* 'if your imagination runs riot, you have a lot of strange, exciting, or surprising thoughts' / 'якщо ваша уява буяє, у вас з'являється багато дивних, хвилюючих або несподіваних думок'; *take it into your head to do sth* 'to decide to do something, often something that seems silly or surprising' / 'вирішити зробити щось, часто те, що здається нерозумним або несподіваним'; *take your breath away* 'if something takes your breath away, you feel surprise and admiration because it is very beautiful, good, or exciting' / 'якщо від чогось перехоплює подих, ви відчуваєте здивування і захоплення, тому що це дуже красиво, добре або захоплююче'; *Words fail me!* 'something that you say when you are so surprised or shocked by something that you do not know what to say about it' / 'щось, що ви говорите, коли ви настільки здивовані або шоковані чимось, що не знаєте, що на це сказати';

5) ФСГ «Переконання у правдивості сказаного» (6 ФО), яка описує впевненість / невпевненість у сказаному, що попередньо викликало подив: *How do you like them apples!* 'something that you say to show you are surprised or disappointed by something that has happened' / 'щось, що ви говорите, щоб показати, що ви здивовані або розчаровані чимось, що сталося'; *How much do you want to bet? (Do you want to bet?)* 'something that you say when you do not believe that what someone has just said will be true' / 'щось, що ви говорите, коли не вірите, що те, що хтось щойно сказав, буде правдою'; *There's no accounting for taste!* 'something that you say when you cannot understand why someone likes something or someone' / 'щось, що ви говорите, коли не можете зрозуміти, чому комусь щось або хтось подобається'; *Whatever turns you on* 'something that you say when you are surprised at something that someone likes to do' / 'щось, що ви говорите, коли здивовані чимось, що хтось любить робити'; *You*

could have knocked me down / over with a feather! 'something that you say in order to emphasize how surprised you were when something happened' / 'щось, що ви говорите, щоб підкреслити, наскільки ви були здивовані, коли щось сталося'; *You('d) better believe it!* 'something that you say to emphasize that something strange or shocking is true' / 'щось, що ви говорите, щоб підкреслити, що щось дивне або шокує є правдою'.

Периферію емоційного концепту 'Surprise' утворюють:

1) ФСГ «Суспільний інтерес, сенсації» (5 ФО), що репрезентує факт, подію, інформацію, шокує і важливу для суспільства в цілому: *a cause celebre* 'a famous event or legal case which people discuss a lot because it is so interesting or shocking' / 'відома подія або юридична справа, яку люди багато обговорюють, оскільки вона цікава або шокує'; *a scandal sheet* 'a newspaper or magazine that contains many articles about shocking or surprising events' / 'газета або журнал, що містить багато статей про шокує або несподівані події'; *dish the dirt* 'to tell people unpleasant or shocking personal information about someone' / 'повідомляти людям неприємну або шокує особисту інформацію про когось'; *Put the flags out!* 'something that you say when you are pleased and surprised that something has happened' / 'щось, що ви говорите, коли ви задоволені або здивовані тим, що щось сталося'; *That was a game / meal / walk etc. and a half* 'something that you say about something that was very surprising, very good, or took a lot of time' / 'щось, що ви говорите про щось, що було дуже несподіваним, дуже хорошим або зайняло багато часу';

2) ФСГ «Захоплення, інтерес» (4 ФО), яка образно позначає щось, що захоплює в позитивному / дратівливому сенсі: *all is sweetness and light* 'if all is sweetness and light, everyone is being friendly and pleasant with each other, especially when this was not expected' / 'якщо все солодке і світле, всі привітні і приємні один з одним, особливо, коли цього не очікували'; *be all sweetness and light* 'to be very pleasant and friendly, especially when other people are not expecting you to be' / 'бути дуже приємним і доброзичливим, особливо коли інші люди цього не очікують'; *be in your face* 'to be shocking or annoying in a way that is difficult to ignore' / 'шокувати або дратувати таким чином, що його важко ігнорувати'; *Hell's bells!* 'something that you say when you are the very surprised or annoyed' / 'щось, що ви говорите, коли ви дуже здивовані або роздратовані';

3) ФСГ «Надмірна увага, несподівана популярність» (2 ФО), що описує об'єкт надмірної уваги й здивування: *as large (big) as life* 'if you say that someone was somewhere as large as life, you mean that you were surprised to see them there' / 'якщо ви говорите, що хтось був десь «завбільшки з життя», ви маєте на увазі, що ви були здивовані, побачивши його там'; *sb's eyes are out on stalks (popping out of their head)* 'if someone's eyes are out on stalks, they are looking at someone or something in a way that shows that they think that person or thing is extremely surprising or attractive' / 'якщо «хтось дивиться на стебла», це означає, що він дивиться на когось або щось таким чином, що показує, що він вважає цю людину або річ надзвичайно дивовижною або привабливою';

4) ФСГ «Опис якостей» (2 ФО), що позначає особу, яка викликає емоцію здивування, захоплення, шоку тощо: *a dark horse* 'a person who does not tell other people about their ideas or skills and who surprises people by doing something that they do not expect' / 'людина, яка не розповідає іншим людям про свої ідеї

чи вміння і яка дивує людей, роблячи те, чого вони не очікують'; *an enfant terrible* 'a famous or successful person who likes to shock people by behaving badly' / 'відома або успішна людина, яка любить епатувати людей поганою поведінкою'.

Висновки і перспективи дослідження. Отже, поняттєвий складник емоційного концепту 'Surprise' у сучасній англійській мові – те, чого людина не чекає, на що не сподівається; несподівані подія, обставина, подарунок та ін. Ядро емоційного концепту 'Surprise' формує ФСГ «Здивування, несподіванка» – 25 ФО, які образно позначають у комунікації англійськомовних мовців об'єкт сильного (зокрема несподіваного) здивування, позитивні / негативні почуття, яке воно тягне за собою тощо. Напівпериферію емоційного концепту 'Surprise' формують 5 ФСГ: «Шок, потрясіння» (16 ФО), що репрезентує стан шоку – інколи дуже сильного, супроводжуваного переляком, смутком тощо; «Несподівана ситуація» (11 ФО), яка описує несподіване здивування і намагання з ним впоратися; «Інформація, у яку важко повірити, підозра» (10 ФО), що репрезентує факт, відомості, інформацію, слова, які викликають подив, шок, злість тощо; «Відкриття, усвідомлення нового» (8 ФО), яка образно унаочнює в мовленні емоцію здивування, що виникає від зіткнення з чимось новим, невідомим; «Переконання у правдивості сказаного» (6 ФО), яка описує впевненість / невпевненість у сказаному, що попередньо викликало подив. Периферію емоційного концепту 'Surprise' утворюють 4 ФСГ: «Суспільний інтерес, сенсації» (5 ФО), що репрезентує факт, подію, інформацію, шокує і важливу для суспільства в цілому; «Захоплення, інтерес» (4 ФО), яка образно позначає щось, що захоплює в позитивному / дратівливому сенсі; «Надмірна увага, несподівана популярність» (2 ФО), що описує об'єкт надмірної уваги й здивування; «Опис якостей» (2 ФО), що позначає особу, яка викликає емоцію здивування, захоплення, шоку тощо. У перспективі плануємо дослідити й структурувати інші фундаментальні для англійської фразеології емоційні концепти – 'Anger', 'Joy', 'Embarrassment', 'Fear', 'Interest' та ін.

Література:

1. Шамаєва Ю. Ю. Методологічні засади дослідження вербалізованих концептів емоцій. *Вісник Житомирського державного університету*. 2011. Вип. 56. С. 187–191.
2. Малярчук О. В. Емоційний концепт ЩАСТЯ: етимологічні та структурні характеристики. *Вісник Житомирського державного університету*. 2014. Вип. 2 (74). С. 132–138.
3. Марченко В. В., Хмельницький Р. В. Засоби вираження емоційних концептів у творах Люсі Мод Монтгомері. *Молодий вчений*. 2018. №10(62). С. 204–208.
4. Гірняк О. Г. Емоція гніву у сучасній емотивній лексиці: теоретичний аспект. *Львівський філологічний часопис*. 2019. №5. С. 30–34.
5. Гарбера І. В. Емоція гніву у конфліктній комунікації (на матеріалі української та англійської фразеології). *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2023. №27. С. 34–37.

Koltsova O. Modelling the emotional concept "Surprise" in English phraseology

Summary. The article deals with the linguistic modelling of the emotional concept 'Surprise' in English phraseology, which includes a description of its conceptual component (by analysing the main dictionary definitions of the name of the studied concept) and thematic and ideographic structuring of the English phraseological material verbalising the mentioned emotional concept in communication. It has been found that

the conceptual component of the emotional concept 'Surprise' in modern English is something that a person does not expect, does not hope for; an unexpected event, circumstance, gift, etc. The core of the emotional concept 'Surprise' is formed by the phraseological semantic group "Surprise, unexpectedness" (phraseological units that figuratively denote in the communication of English speakers the object of strong (in particular unexpected) surprise, positive/negative feelings it entails, etc.). The semi-periphery of the emotional concept 'Surprise' is formed by 5 phraseological semantic groups: "Shock, disturbance", which represents a state of shock – sometimes very strong, accompanied by fear, sadness, etc.; "Unexpected situation", which describes unexpected surprise and attempts to cope with it; "Information that is hard to believe, suspicion", which represents facts, data, information, words that cause surprise, shock, anger, etc.; "Discovery,

realisation of something new", which figuratively represents the emotion of surprise in speech that arises from encountering something new, unknown; "Conviction of the truth of what is said", which describes confidence / doubt in what is said that previously caused surprise. The periphery of the emotional concept 'Surprise' is formed by 4 phraseological semantic groups: "Public interest, sensation", which represents a fact, event, information that is shocking and important for society as a whole; "Fascination, interest", which figuratively denotes something that captures in a positive / irritating sense; "Excessive attention, unexpected popularity", which describes an object of excessive attention and surprise; "Description of qualities", which denotes a person who evokes the emotion of surprise, admiration, shock, etc.

Key words: English phraseology, emotional concept 'Surprise', modelling, phraseological semantic group.